

Policy Brief

MOLDOVA SUB PRESIUNE GEOPOLITICĂ: TRANSFORMĂRI DEMOCRATICE ȘI PROVOCĂRI HIBRIDE ÎN PROCESUL DE EXTINDERE EUROPEANĂ

Elena MÂRZAC, expertă în securitate și comunicare strategică

Republica Moldova a devenit, în ultimii ani, atât linie de contact, cât și un veritabil laborator pentru testarea tacticilor de război hibrid în Europa. Într-un context marcat de agresiunea Rusiei împotriva Ucrainei, presiuni energetice, campanii de dezinformare și tentative de interferență electorală, Chișinăul a reușit totuși să mențină un curs pro-european și să organizeze alegeri competitive, a căror legitimitate nu a fost compromisă. Această experiență oferă atât un avertisment, cât și un set de lecții concrete pentru reziliența democratică în spațiul european.

Geopolitica nu reprezintă un fundal neutru al vieții politice din Republica Moldova, ci un determinant structural al modului în care funcționează democrația. Invazia la scară largă a Ucrainei a modificat radical mediul de securitate, alimentând percepția unui risc de extindere a conflictului asupra țării. Un sondaj privind percepțiile de securitate realizat de PISA și CBS-Axa arată că aproximativ:

dintre cetățeni se tem de re izbucnirea unui conflict regional,

iar această teamă este exploatată sistematic în campanii informaționale care asociază opțiunea europeană cu războiul și instabilitatea.

În paralel, energia a fost utilizată ca instrument de coerciție. Dependența îndelungată de gazul rusesc și de energia electrică produsă în regiunea transnistreană a transformat fiecare decizie de politică externă într-o sursă imediată de presiune socială: facturi, locuri de muncă, riscul de deconectări. În astfel de condiții, integrarea europeană nu mai este percepută doar ca un proces tehnic sau economic, ci ca o opțiune strategică cu miză existențială. Aceasta a generat un mandat politic clar în favoarea reformelor, dar a intensificat și presiunea asupra instituțiilor, expuse continuu la dezinformare, ingerință politică și șantaj energetic.

Totodată, factorii interni - politici, instituționali și societali - au fost decisivi pentru traiectoria țării. După 2021, Republica Moldova a beneficiat de un mandat pro-reformă concentrat pe combaterea corupției, întărirea statului de drept și apropierea de Uniunea Europeană. Studiul PISA „Democrația sub asediu. Provocări la adresa securității naționale și contracararea amenințărilor hibride în Republica Moldova” evidențiază modul în care răspunsul instituțiilor a evoluat de la reacții fragmentare la mecanisme mai structurate:

- consolidarea Consiliului Audiovizualului,
- crearea Centrului pentru Comunicare Strategică și Combaterea Dezinformării,
- dezvoltarea unei arhitecturi de securitate care include explicit amenințările hibride și
- întărește coordonarea interinstituțională. Societatea civilă și mass-media independentă au jucat, la rândul lor, un rol important.

”

În pofida campaniilor de discreditare și a presiunilor economice, jurnaliștii de investigație, ONG-urile și proiectele de fact-checking rămân actori centrali în explicarea reformelor, demontarea narațiunilor manipulatorii și monitorizarea instituțiilor.

Evaluările Freedom House și observațiile altor organizații internaționale confirmă faptul că presa independentă și societatea civilă sunt printre principalii apărători ai responsabilității democratice în Republica Moldova.

Sondajele realizate în ultimii ani indică o cerere crescândă pentru stabilitate, stat de drept și guvernare previzibilă, în paralel cu o oboseală evidentă față de corupție și captură oligarhică. Acest fundal societal a făcut posibilă asumarea unor reforme dificile, dar necesare din perspectiva integrării europene. În același timp, Republica Moldova rămâne o administrație mică, cu resurse limitate și expertiză insuficientă în domenii specializate, în special la intersecția dintre securitate, tehnologie și comunicare strategică. Acest lucru afectează ritmul și profunzimea adaptării la amenințări hibride sofisticate.

Vulnerabilitățile sunt agravate de fragmentarea spațiului informațional. Publicul rural și populația vârstnică se bazează mai ales pe televiziunile în limba rusă, în timp ce tinerii și publicul urban consumă preponderent conținut online. Regiuni precum Găgăuzia și Transnistria rămân puternic influențate de ecosisteme mediatice dominate de Federația Rusă. În termeni practici, spațiul informațional al Republicii Moldova este segmentat în mai multe ecosisteme care funcționează aproape autonom, cu interacțiuni limitată și mecanisme fragile de dialog și încredere între ele.

Analizele PISA și sondajele de opinie arată că aproximativ 60% dintre cetățeni se confruntă cu dezinformare cel puțin o dată pe lună, în timp ce doar o treime se declară încrezători că o pot recunoaște.

Această discrepanță între expunere și capacitatea de filtrare este exploatată sistematic de actorii ostili, prin știri fabricate, deepfake-uri, site-uri clonă și campanii de stigmatizare a jurnaliștilor și ONG-urilor, etichetați drept „agenți străini”.

Pe dimensiunea energetică, frica de scumpiri și întreruperi de furnizare a fost, de asemenea, un canal major prin care propaganda a încercat să transforme anxietatea economică în destabilizare politică.

Impactul acestor tactici nu se reduce la volumul de conținut malițios, ci la efectele comportamentale: dacă oamenii își schimbă votul, renunță la participare sau se retrag complet din relația de încredere cu instituțiile. Datele disponibile indică faptul că, acolo unde programele de alfabetizare media și comunicarea publică transparentă au fost menținute, expunerea la propagandă nu mai conduce automat la panică, demobilizare sau radicalizare. Aceasta reprezintă, probabil, cel mai bun indicator al rezilienței democratice în fața războiului informațional.

În acest cadru, sprijinul Uniunii Europene și al statelor membre a avut o valoare adăugată clară. Securitatea energetică, securitatea informațională și securitatea democratică sunt tot mai evident interdependente, iar statele mici pot funcționa ca sisteme de avertizare timpurie, ale căror vulnerabilități dezvăluie tactici emergente, iar răspunsurile construite pot fi transformate în bune practici și instrumente de politică publică pentru alții.

Pentru a contribui la securitatea europeană, Moldova menține relații bune cu vecinii săi și cu celelalte țări candidate prin inițiative bilaterale, trilaterale și regionale. Au loc schimburi regulate cu Ucraina și țările din Balcanii de Vest privind procesul de aderare. În contextul războiului de agresiune al Rusiei împotriva

Ucrainei, Moldova are o cooperare puternică și îmbunătățită cu Ucraina și România, inclusiv în format trilaterală, în special în domeniul securității energetice, transporturilor și conectivității, atât la nivel tehnic, cât și la nivel înalt. Guvernul Moldovei s-a aliniat constant cu declarațiile internaționale care condamnă agresiunea militară a Rusiei și a arătat solidaritate cu Ucraina.

În acest context, inițiativa European Democracy Shield, lansată de Comisia Europeană la 12 noiembrie 2025, oferă un cadru util pentru consolidarea rezilienței democratice și contracararea interferențelor externe. Cazul Republicii Moldova poate furniza suport substanțial pentru proiectarea și implementarea acestui instrument, inclusiv în ceea ce privește cooperarea cu platformele digitale, sprijinul pentru societatea civilă și protejarea proceselor electorale într-un mediu informațional ostil.

Extinderea Uniunii Europene nu mai poate fi privită ca un proces strict tehnic de preluare a acquis-ului, ci ca parte integrantă a unei strategii mai largi de securizare a proiectului european. Fiecare democrație ancorată în UE întărește reziliența colectivă și reduce spațiul de manevră al actorilor autoritari.

Experiența Republicii Moldova arată că reformele în justiție, guvernanță și anticorupție consolidează simultan instituțiile naționale și capacitatea comună a Uniunii de a rezista presiunilor hibride. În același timp, o abordare a extinderii care nu ține cont de contextul de securitate riscă să genereze fragilitate, după cum o

politică de securitate fără consolidare democratică riscă să producă dependență. Agresiunea Rusiei și războiul hibrid purtat împotriva Ucrainei și Moldovei au demonstrat limpede că securitatea și extinderea sunt inseparabile.

Moldova a fost un teren de testare pentru atacuri hibride – de la dezinformare și interferențe electorale la șantaj energetic – și totuși am demonstrat că democrația poate prevala chiar și sub presiune intensă. Alegerile parlamentare recente au fost un test autentic al rezilienței noastre: în ciuda tentativelor de manipulare, finanțării ilicite, utilizării criptomonedelor și cumpărării de voturi, cetățenii Moldovei au rămas fermi, transmițând un mesaj clar: aleg pacea, stabilitatea și un viitor european.

În acest context, relațiile UE–Moldova din ultimii ani au arătat că extinderea poate avansa atât consolidarea democratică, cât și reziliența de securitate. Semnalizarea politică promptă – în special decizia de a acorda Moldovei statutul de țară candidată în 2022, în plin război regional – a schimbat așteptările publicului și a generat acasă un mandat orientat spre reformă, unde sprijinul pentru aderarea la UE rămâne peste 60%. Asistența UE în diversificarea energetică, inclusiv sprijinul de urgență pentru electricitate, Fondul de Sprijin Energetic și integrarea în ENTSO-E, a redus substanțial pârgھیile actorilor externi și a pus capăt utilizării energiei ca armă politică.

Condiționalitatea în domeniul justiției și guvernantei a permis realizarea unor reforme care ar fi fost dificil de

implementat în mod izolat, iar cooperarea privind combaterea dezinformării și sprijinul oferit de misiuni precum EUPM, Echipele de Răspuns Rapid la Amenințări Hibride și Echipele de Răspuns Rapid Cibernetic au fost esențiale în ciclurile electorale 2024–2025, expunând ingerințele străine și întărind reziliența instituțională.

În același timp, mai multe lacune structurale limitează în continuare impactul UE. Distanța persistentă dintre ambiția strategică și implementarea operațională slăbește credibilitatea într-un mediu în care presa de limbă rusă și narativele ostile exploatează sistematic întârzierile. Investițiile în reziliența societății – media independentă, alianțe de fact-checking, alfabetizare civică și digitală – rămân insuficiente în raport cu amploarea amenințărilor hibride care afectează mai mult de jumătate din populație în fiecare lună.

Moldova este adesea evaluată în raport cu criterii de reformă idealizate, care nu reflectă pe deplin presiunea hibridă, dinamica conflictului înghețat sau operațiunile de influență transfrontalieră. Vulnerabilitățile regionale – dosarul transnistrean, rețelele cu influență rusă din Găgăuzia, structurile criminal-financiare și operațiunile de influență care vizează simultan Moldova și România – nu sunt încă integrate pe deplin într-o abordare coerentă a UE.

Pentru ca Uniunea Europeană să se asigure că reformele țărilor candidate sunt urmate de decizii politice clare, progresul trebuie legat de pași previzibili și bazate pe merit.

Progresele realizate în domeniul justiției, guvernantei, combaterii corupției și al altor reforme cheie trebuie evaluate într-un spirit de obiectivitate și parteneriat, iar Uniunea trebuie să însoțească aceste eforturi prin reacții oportune și credibile – inclusiv, acolo unde este cazul, prin deschiderea capitolului de negociere, furnizarea de sprijin adaptat și avansarea unor repere clare de integrare.

Pentru ca reformele să fie sustenabile, este esențial ca progresele realizate de statele candidate să fie evaluate obiectiv și să fie urmate de decizii politice clare din partea Uniunii: deschiderea de capitole de negociere, sprijin țintit, livrabile intermediare de integrare bine definite. Orice întârziere nejustificată generează spațiu pentru interferență externă, alimentând narațiunea că „UE promite mult, dar livrează puțin”. Într-un mediu informațional în care dezinformarea este omniprezentă, credibilitatea deciziilor europene devine o resursă strategică în sine.

Fiecare întârziere în procesul de extindere lărgeste spațiul pentru ingerințe externe; atunci când Europa ezită, alți actori acționează rapid prin dezinformare, corupție și coerciție. Experiența electorală recentă a Moldovei arată riscurile cu care Europa însăși s-ar putea confrunta mâine, transformând extinderea într-un act de autoapărare colectivă ce previne apariția unor zone gri vulnerabile influenței autoritare. Comunicarea eficientă, precum și combaterea activă a manipulării și interferențelor informațiilor străine, inclusiv dezinformarea, reprezintă o urgență strategică, deoarece acestea reprezintă amenințări de securitate tot mai mari

atât pentru UE, cât și pentru țările candidate la extindere.

În acest context, tratarea Moldovei ca stat de linie frontală în apărarea hibridă presupune integrarea directă a mecanismelor de reacție rapidă, a sprijinului în domeniul securității cibernetice, a instrumentelor pentru integritatea electorală și a monitorizării finanțărilor ilicite în cadrul procesului de extindere.

Moldova poate fi ancorată treptat în structurile de securitate ale UE – de la sisteme de avertizare timpurie și mecanisme de protecție civilă la platforme de combatere a amenințărilor hibride – în timp ce sprijinul UE trebuie să confere o capacitate mai mare comunităților locale, tinerilor, organizațiilor de femei și actorilor regionali din Găgăuzia și Transnistria.

În concluzie, traiectoria recentă a Republicii Moldova arată că presiunea geopolitică și dezvoltarea democratică sunt profund interconectate, iar războiul hibrid exploatează orice fisură dintre securitate, democrație și coeziune socială. Sondajele și studiile disponibile conturează un tablou complex: expunere ridicată la dezinformare, teamă de conflict și fragmentare informațională, dar și o capacitate reală de adaptare atunci când instituțiile acționează, cetățenii sunt informați, iar partenerii internaționali rămân angajați. Susținerea unei democrații mici aflate sub presiune hibridă nu este doar un gest de solidaritate, ci o investiție directă în securitatea europeană și în credibilitatea politicii de extindere a Uniunii Europene.